

COORDENADES FUNDACIONALS MANIFEST

Per un programa d'educació pública radicalment feminista

Manifest vers les escoles feministes

Les escoles feministes som un projecte de **transformació educativa per una escola pública emancipadora**. Som docents, mares, pares i col·lectius que apostem per la transformació educativa de l'escola pública des d'una mirada feminista. Som un espai comunitari, autoorganitzat i horitzontal, independent d'institucions i entitats privades. Volem repensar metodologies, continguts, objectius, eines institucionals i tot allò que afecta a l'educació pública a partir d'una perspectiva feminista, ecologista, antiracista, anticlassista, anticapacitista i, en definitiva, des d'una perspectiva veritablement transformadora. **Una altra innovació educativa és possible!**

Sis eixos o coordenades de treball per començar a construir les escoles feministes

Per esdevenir significativa, l'adopció d'una educació feminista hauria de fer explícits els punts de partida i els punts d'arribada dels seus plantejaments, fer explícita la transició entre la realitat en crisi que vivim i el model social que proposem construir. D'aquí que proposem partir de sis eixos en transició, sis grans coordenades de treball que, per una banda, transiten des de la nostra realitat social actual fins a la dels plantejaments feministes i, per l'altra, ajuden a enllaçar en doble direcció els universos dels feminismes amb el de l'educació. Aquests sis eixos són:

Cos

Per una educació que posi el cos al centre, que assumeixi la nostra realitat encarnada, entenent el cos com la matèria primera amb què estem al món, el nostre primer llenguatge, eina de llibertat i alhora també d'opressió.

Identitat

Per una educació que posi la construcció de les identitats personals al centre, que transiti del binarisme home-dona a la diversitat de gènere i d'identitats tot fomentant l'empoderament femení, la construcció de noves masculinitats no agressives ni opressores i situant al centre la perspectiva anticlassista, antiracista i anticapacitista.

Comunitat

Per una educació que posi el col·lectiu i la naturalesa interdependent de les persones al centre, que transiti de la cultura individualista i patriarcal a la cultura de la interdependència, la democràcia i la sororitat.

Vida

Per una educació que posi la vida al centre, que transiti de la cultura de la producció i l'acumulació destructiva pròpies del sistema capitalista a la cultura de la reproducció i la cura, tant pel que fa a la nostra relació amb les persones, com pel que fa a la nostra relació amb la resta d'éssers vius i el planeta.

Pensament

Per una educació que posi el pensament crític al centre, un pensament que transiti de l'alienació 2.0 al pensament crític conscient i radical, col·lectiu i compartit, respectuós amb els processos d'aprenentatge de totxs i dirigit al gaudi intel·lectual i a la transformació social.

Educació pública

Per una educació que posi l'escola pública al centre, l'escola de totes, una escola pública políticament compromesa, transformadora i emancipadora: feminista del 99%, ecologista, antirracista, decolonialista, anticapacitista i anticlassista.

Cos

Per una educació que posi el cos al centre, que assumeixi la nostra realitat encarnada, entenent el cos com la matèria primera amb què estem al món, el nostre primer llenguatge, eina de llibertat i alhora també d'opressió.

L'**eix del cos** és un eix que transita del dualisme cartesià que ha separat cos i ment fins a retornar-nos a la nostra realitat encarnada pròpia de l'enfoc feminista. El cos és la matèria amb què estem al món, és el nostre primer llenguatge, la nostra primordial eina de cognició, d'interacció, de comunicació. Mirem, toquem, ens emocionem abans que no pas parlem. Això les mestres de bressol ho saben molt i molt bé. Però a mida que avancem en l'escolarització, la nostra manera d'entendre el cos acaba acotada, massa sovint, en una trista i anacrònica assignatura anomenada Educació Física.

I el cos ha estat, com no podia ser d'altra manera, un dels eixos de les lluites feministes, lluites que l'han significat com a **eina de producció, de comunicació i d'emissió de discurs, com a eina de plaer, de poder, d'identitat personal, o com a eina de llibertat i d'opressió**, per esmentar tan sols algunes mirades.

Pràctiques educatives

Repensar el cos en el context de l'escola sota la llum dels feminismes és fonamental per enfocar la transformació educativa en un sentit veritablement transformador. Com es pot fer? Amb quins plantejaments, pràctiques i/o experiències concrets?

- *Amb un treball acurat i conscient del llenguatge corporal: de la comunicació, la retòrica, l'anàlisi, l'emoció, l'acció que fem a través del cos amb eines com el mim, el ball, la dansa, el teatre, el circ o, evidentment, l'esport.*
- *Amb una educació afectiva i sexual que no sigui un taller aïllat en un curs qualsevol de secundària, sinó que esdevingui un eix curricular fonamental al llarg de tota l'escolarització i, molt especialment, a secundària.*
- *Amb una educació emocional que abordi la gestió de les emocions, dels afectes i dels desitjos.*
- *Amb Crítica del Cos, és a dir, treballant la reflexió sobre els discursos i els usos del cos: per exemple, la construcció de la imatge corporal i personal, els cànons de bellesa, la cosificació i l'autocosificació i, fonamental, la cultura de la violència (física, sexual, lúdica, psicològica, estructural, d'Estat) i la seva problemàtica vinculació amb la masculinitat. Posant en crisi la pròpia construcció dels cossos en la societat i analitzant la història de la construcció dels cossos al llarg dels segles per deconstruir la visió actual.*

Identitat

Per una educació que posi la construcció de les identitats personals al centre, que transiti del binarisme home-dona a la diversitat de gènere i d'identitats tot fomentant l'empoderament femení, la construcció de noves masculinitats no agressives ni opressores i situant al centre la perspectiva anticlassista, antiracista i anticapacitista.

L'**eix de la identitat** parteix del binarisme de gènere (home-dona) i transita, en l'escola feminista, cap a la diversitat de gènere i, encara més enllà, la diversitat i la complexitat de totes les identitats. **Una de les tasques prioritàries de l'educació formal és la d'acompanyar els nostres infants i adolescents en la construcció de les seves identitats personals i fer-ho a través de la seva educació emocional, intel·lectual i social.** En aquesta construcció, la identitat de gènere està absolutament obviada malgrat que juga un paper cabdal que ho travessa i ho condiciona tot des del mateix moment del nostre naixement. En la construcció de la nostra identitat se'ns imposa el binarisme home-dona, una construcció cultural que limita el nostre desenvolupament personal i alhora estableix una relació jeràrquica que atorga als homes el poder i discrimina radicalment les dones.

L'educació feminista reclama la centralitat la construcció de les identitats personals dins la tasca educativa, situa al centre la perspectiva de gènere a l'hora d'acompanyar els nostres infants i adolescents en aquesta trajectòria i pretén acompanyar en l'empoderament femení, la construcció de masculinitats no agressives ni opressores i, més enllà d'això, subvertir els mandats binaristes i discriminatoris per transitar cap a la diversitat de gènere i finalment cap a l'eliminació del gènere com a categoria identitària. Contempla, alhora, la intersecció d'altres eixos com la raça, la classe o les capacitats i totes les complexitats que ens configuren com a persones, tot ajudant a construir identitats lliures de categories, identitats en tant que persones, a través de les diversitats, la inclusió i la tolerància.

Pràctiques educatives

Com es pot fer? Amb quins plantejaments, pràctiques i/o experiències concrets?

- *Amb una revalorització de les feminitats: promovent la igualtat i l'empoderament femení, trencant l'estereotip tradicional passiu i oprimí, recuperant la història de la dona i la història de la seva discriminació.*
- *Amb acompanyament en la construcció activa de masculinitats alternatives: deconstruint l'estereotip masculí normatiu masclista, reassociant la masculinitat a les feines de cura.*
- *Treballant la diversitat de gènere i les altres diversitats: d'origen, de capacitats, de classe... posant en valor les diversitats, com a punt de partida ric i fonamental.*
- *Treballant els codis de vestimenta: per aprendre a respectar les persones independentment de com vagin vestides, relacionant la llibertat individual de cadascú amb els mandats de gènere socialment imposats.*
- *Amb joc simbòlic: forçant la subversió de rols de gènere a través del joc simbòlic. Per exemple, que les nenes juguin a cotxes i construccions i els nens a perruqueries i a cuidar bebès.*
- *Trencant amb les inèrcies de gènere a l'hora de recomanar itineraris d'estudis.*
- *No separant els banys de nens i nenes.*
- *Potenciant els esports mixtos.*
- *Amb Crítica de Gènere i de les Identitats: treballant la reflexió sobre constructes culturals com el binarisme, els estereotips de gènere o les jerarquies de gènere, i sobre les lluites feministes i LGTBI, i les altres lluites identitàries com la racial, la religiosa o la cultural.*
- ...

Comunitat

Per una educació que posi el col·lectiu i la naturalesa interdependent de les persones al centre, que transiti de la cultura individualista i patriarcal a la cultura de la interdependència, la democràcia i la sororitat.

Cos i identitat són potser els dos eixos que ràpidament identificariem amb una educació en perspectiva de gènere i amb la coeducació. Però una escola feminista vol anar més enllà. Apareix llavors l'eix de la col·lectivitat, un eix que transita de l'individualisme i el patriarcat cap a la interdependència i la sororitat de la proposta feminista. Malgrat que l'existència de la col·lectivitat sovint sembli una qüestió accidental i merament organitzativa de l'educació individual dels nostres fills i filles a l'escola, el cert és que **mediar en la construcció de les entitats i les identitats col·lectives, les relacions socials, les relacions de poder i les discriminacions és una de les tasques centrals de l'escola**. Les mestres ho saben molt bé: la resolució de conflictes i les dinàmiques de grup formen part del seu dia a dia. Malgrat tot, en aquesta construcció de les relacions socials i les col·lectivitats el sistema social en què vivim ens empeny cap a l'individualisme, cap a la lluita, la competició i la rivalitat, i cap al domini, l'autoritarisme i l'opressió als més dèbils. Són les dinàmiques que formen part de la cultura patriarcal, racista i neoliberal.

Per contra, l'educació feminista posa al centre el col·lectiu, sense entendre que és una contingència accidental de l'educació escolar dels infants, sinó partint de la convicció que la naturalesa interdependent de les persones i que les formes col·lectives d'estar en el món — els diferents nosaltres— són primordials i com a tals cal abordar-les en el context escolar. Hem de reconèixer la nostra naturalesa interdependent i tenir cura de les formes col·lectives d'estar en el món, construir comunitat, ja que és la forma més contundent de plantar cara a

la violència del sistema, una violència que en realitat el que fa és apuntar a la nostra fràgil naturalesa social. D'aquí, d'aquesta mirada, neixen la sororitat, la interseccionalitat o l'ètica de la cura i la cooperació, pràctiques i conceptes crucials dels feminismes on, en definitiva, empatitzem i fem nostres les vulnerabilitats i opressions de tots.

Pràctiques educatives

Com es pot fer? Amb quins plantejaments, pràctiques i/o experiències concrets podem aterrar la col·lectivitat, la interdependència i la sororitat a l'escola?

- *Amb una aposta clara i contundent per l'escola pública: perquè la pública és precisament la que treballa per a tots sense distinció, la que en els seus principis i valors fonamentals es troba la no segregació discriminatòria.*
- *Amb el reconeixement de la centralitat de les formes col·lectives: entenent que la comunitat escolar, el grup-classe, els equips de treball, el claustre, l'ampa, les comissions... i totes les formes col·lectives escolars són eixos crucials de la tasca educativa i no pas solucions organitzatives sense més importància.*
- *Amb una organització escolar i funcionament veritablement democràtics: promovent les assemblees, els debats i els consensos com a eix curricular i pràctica organitzativa. Recuperant la democràcia als claustres (encara que això signifiqui desobeir la llei) i aplicant la democràcia a les aules.*
- *Fomentant la cooperació: entre alumnes (ajudar a llegir als companys que encara no llegeixen), entre mestres, entre centres. Hackejant aquella dinàmica competitiva entre escoles públiques imposada pels diferents governs i que ha portat, per exemple, a caure en el parany de fer les proves de competències, fer jornades de portes obertes propagandístiques o cobrar als companys de la pública per compartir coneixements de pedagogies innovadores.*
- *Eliminant, com proposava Ferrer i Guàrdia, exàmens, premis i càstigs: anul·lant els greuges comparatius entre les persones i les organitzacions i aquelles eines que fomenten la competició i la motivació extrínseca.*
- *Fomentant l'autogestió de l'aprenentatge a través d'eines i metodologies que trenquen el monopoli del saber i el principi d'autoritat i fan tothom corresponsable de l'aprenentatge: conferències, treball cooperatiu, avaluació cooperativa, treball per projectes...*
- *Amb el treball en la resolució de conflictes, les relacions de poder i el bullying: entenent que no són qüestions extraordinàries que cal abordar quan hi ha un conflicte, sinó un eix central (i, per tant, curricular) del desenvolupament social escolar.*
- *Amb el treball constructiu de les relacions socials, les emocions, els afectes i els desitjos: l'amor, el respecte, l'amistat, la solidaritat... Deconstruint l'amor romàntic i tots aquells constructes culturals que han definit relacions personals i socials opressores i discriminatòries.*
- *Fomentant la cultura de la barreja i la diversitat, essent revolucionàriament inclusius:*
  - *1) A nivell estructural: eliminant les eines i eixos de segregació com els concerts educatius, la lliure elecció de centre, els centres d'educació especial, els copagaments de les escoles públiques...*
  - *2) A nivell curricular, treballant, per exemple, la diversitat dels models de família.*
- *Reformulant els patis i els espais d'esbarjo per trencar dinàmiques discriminatòries (sovint vinculades al gènere).*
- *Amb Crítica Política i Social: fomentant la reflexió sobre les formes d'organització polítiques i socials.*
- ...

Vida

Per una educació que posi la vida al centre, que transiti de la cultura de la producció i l'acumulació destructiva pròpies del sistema capitalista a la cultura de la reproducció i la cura, tant pel que fa a la nostra relació amb les persones, com pel que fa a la nostra relació amb la resta d'éssers vius i el planeta.

L'eix de la vida és el que transita de la centralitat de la producció pròpia del sistema capitalista patriarcal cap a la centralitat de la reproducció i la cura de la mirada feminista. **Una altra de les tasques associades a l'educació formal és la de preparar per a la feina i el món laboral**, una feina i món laborals que identifiquem, tanmateix, amb la idea de productivitat i treball establerta i definida des de la cultura masculina i capitalista. Però precisament aquesta cultura és la que ha posat el mercat al centre i la que ens està portant, com sabem, cap a desigualtats socials radicals i un col·lapse ambiental sense sortida.

Els feminismes han qüestionat radicalment aquesta visió ampliant la concepció de treball a les feines de reproducció i cura, i posant sobre la taula ni més ni menys que la centralitat de la vida, tant pel que fa a la nostra relació amb les persones, com pel que fa a la nostra relació amb la resta d'éssers vius i el planeta. Entre d'altres corrents i aportacions, l'economia feminista, l'economia de la cura i l'ecofeminisme han obert, doncs, noves mirades i pràctiques.

Pràctiques educatives

Com es pot aplicar a l'escola? Amb quins plantejaments, pràctiques i/o experiències concrets?

- *Recuperant els sabers femenins necessaris per la cura, els quals han estat "expulsats" del currículum mixt i productiu: cosir, cuinar, brodar...*
- *Promovent i incentivant les relacions de cura i respecte amb els col·lectius més vulnerables: per exemple, els programes de padrinatge entre grans i petits, establint relacions amb escoles bressol, residències d'ancians, etc.*
- *Revaloritzant el temps de migdia com espai crucial no productiu sinó de cura i relacions socials: parar i desparar la taula, despertar els nens petits de la migdiada, jugar, avorrir-se... Eliminant els extraescolars del temps de migdia que no són altra cosa que un afany d'aprofitar el temps amb tasques "productives" com si la cura i l'esbarjo fossin menors.*
- *Amb una redefinició de la relació entre els éssers humans i la natura des d'una perspectiva ecofeminista: treballant a fons l'ecologia, la sostenibilitat, el reciclatge, els residus zero, els altres éssers vius... i reflexionant sobre el dispendi, la contaminació, la sobreproducció, les indústries càrniques, la indústria agrícola...*
- *Amb Crítica del Treball i de l'Economia: fomentant la reflexió sobre les feines de cura i reproductives i la seva relació amb les feines productives, treballant a fons l'economia crítica i plural i les aportacions de l'economia feminista, reflexionant sobre la cultura del consum i el sistema capitalista.*
- ...

Pensament

Per una educació que posi el pensament crític al centre, un pensament que transiti de l'alienació 2.0 al pensament crític conscient i radical, col·lectiu i compartit, respectuós amb els processos d'aprenentatge de totxs i dirigit al gaudi intel·lectual i a la transformació social.

L'eix del pensament és un eix que transita de l'alienació de la cultura neoliberal al pensament crític feminista. Educar en pensament crític és un dels mantes que mestres i famílies ens repetim sense parar a l'hora de pensar en el model d'escola que volem per als nostres fills i filles. La nostra societat actual, però, hi actua en contra. **Patim de sobresaturació d'informació, de manipulació mediàtica, de miratges tecnològics, de tota una bateria d'eines que ens impedeixen posar-nos en alerta crítica** per qüestionar un sistema que precisament es troba en ple col·lapse ètic i material.

En aquest context, els feminismes són uns dels moviments crítics més potents de l'actualitat, el que ho està sacsejant tot: des de la filosofia fins a la ciència, des de l'economia fins a la política, des de la sala d'estar fins a la plaça pública. Alhora, la crítica feminista té uns trets característics que li donen una força tan sols equiparable a la del moviment obrer dels segles XIX i XX: en primer lloc, el pensament crític feminista està fent prendre **consciència** a totes (i a tots) de la pròpia presa de consciència. És un procés de desalienació que s'inicia sovint amb els greuges de gènere que ens donen aquell *cop al cap* que ens fa mirar el món d'una altra manera. A partir d'aquí ens submergeix en una roda imparabile d'epifanies compartides que genera ànsies de saber, d'autoformar-se i de continuar investigant. En segon lloc, es tracta d'una presa de consciència i d'un aprenentatge **col·lectiu**, ple de complicitats i processos compartits. I, en darrer lloc, es tracta d'un pensament crític **situat** que, dins l'inaturable procés presa de consciència i aprenentatge permanent, respecta els diferents punts de partida, ritmes i tempos de cada individu i col·lectiu.

Pràctiques educatives

Com traslladar aquesta actitud de la crítica feminista —radical, compartida i tolerant— a les aules? Amb quins plantejaments, pràctiques i/o experiències concrets?

- *Amb deconstrucció:* promovent l'exercici permanent d'avaluació personal per desaprendre, identificar i eliminar els marcs patriarcals i masclistes, capitalistes i classistes, colonials i racistes, normatius i capacitistes... i tots aquells que ens modelen i naturalitzen en nosaltres qualsevol sistema d'opressió i discriminació.
- *Amb continguts:* educant en coneixements substantius d'aquells significats i experiències reals o imaginades que ens obren a sentits i valors alternatius als del mercat. Treballant totes aquelles matèries vinculades a les Humanitats per mostrar-nos la contingència i el relativisme de les nostres realitats i obrir, per tant, portes a altres mons possibles. Parant especial atenció a:
  - 1) *Herstory:* història de les dones, revisió en perspectiva de gènere de la Història, suposadament universal, narrada des de l'androcentrisme. Deconstrucció i construcció d'una Història Universal. Aportacions de les dones en ciència, literatura, art, la història de les dones i dels col·lectius minoritaris i nous construcció de nous relats històrics.
  - 2) *Feminismes:* història i crítica de les lluites feministes, de les seves fites, de les seves interseccions i contradiccions amb altres lluites i moviments com el moviment obrer, l'antiesclavisme, l'antiracisme o el decolonialisme.

- 3) Opressions: història i cultura dels pobles i col·lectius històricament oprimits. La Black History, la cultura gitana, els pobles americans i la colonització, el moviment obrer, les persones amb diversitats funcionals...
- Amb exercicis periòdics i rutinaris d'anàlisi del discurs: fent anàlisi i crítica dels mites del sistema (emprenedoria, competició, talent, creativitat, lideratge, propietat, consum...) i anàlisi, crítica i pràctica dels seus llenguatges (publicitat, cinema, videoclips, música, art, Instagram...).
- Amb dialèctica: les assemblees, les reunions, el treball en grup, les conferències, les tertúlies... posant en pràctica totes aquelles formes i metodologies que promouen la deliberació oral, en grup i en públic, ja que són una invitació a absorbir idees alienes, a enriquir i fer molt més complexes les pròpies idees, a posar-les en crisi, a dubtar, a consensuar, a entrar en conflicte, a deconstruir i a reconstruir en col·lectivitat.
- Donant veu i espai públic a les nenes, noies i les altres veus socialment silenciades (persones racialitzades, persones amb diversitats funcionals...) per ajudar-les a ocupar sense temors l'espai de la paraula oral i pública.
- Amb classes magistrals i tots aquells formats que permeten construir narracions i argumentacions profundes i complexes.
- Amb autoavaluació i avaluació formativa: amb reflexió, valoració i, en definitiva, crítica del propi aprenentatge.
- Amb Crítica de la Crítica i amb Filosofia.
- ...

Educació pública

Per una educació que posi l'escola pública al centre, l'escola de totes, una escola pública políticament compromesa, transformadora i emancipadora: feminista del 99%, ecologista, antirracista, decolonialista, anticapacitista i anticclassista.

El programa neoliberal està investint l'educació pública. Estem immersos en una crisi civilitatòria i ens manca un model i un horitzó polític i social clar que doni resposta al profund malestar material i vital de la nostra societat. De la mateixa manera, l'escola i l'educació públiques viuen una crisi de model, una manca d'horitzó polític i social clar que li doni nous sentits transformadors. Això ho han sabut veure molt bé aquells agents i poders fàctics que estan colonitzant l'escola i l'educació públiques per introduir el model privatitzador i mercantilitzador neoliberal. D'aquesta colonització sorgeix la nova innovació pedagògica dirigida per fundacions privades a través de la nova filantropia, les externalitzacions i el personal docent precaritzat, el desplegament del funcionament empresarial i antidemocràtic en la gestió de les escoles públiques, la immersió en la competició i el treball per objectius a través de les proves externes estandarditzades, i tantes altres polítiques i mesures educatives mercantilitzadores. Però a diferència d'altres processos de privatització i mercantilització com els que hem pogut viure en la telefonia o el gas, o el que estem vivint també actualment en la sanitat, el procés de privatització de l'educació pública no és tan sols un negoci: és la possibilitat impagable de modelar les ments i les cultures del present i del futur.

En la cerca d'un model educatiu que ajudi a transformar i a alliberar-nos d'aquesta societat en crisi, cal construir un model alternatiu a aquest model privatitzador i mercantilitzador que, malauradament, ja s'està desplegant en el si de l'escola i l'educació públiques sota la iniciativa dels governs de torn. Des d'aquí plantejem que **l'únic model amb prou força actualment per esdevenir una veritable alternativa al del programa neoliberal és el de l'educació feminista.**

Quina és la nostra concepció de l'educació i l'escola públiques? Com voldríem que fos?

- **L'escola pública com a laboratori de revolució social:** després de la família, l'escola és el primer espai de socialització per als infants i constitueix, per tant, un espai crucial de modelatge social. A l'escola es poden aprendre pràctiques democràtiques o autoritàries, pràctiques cooperatives o competitives, pràctiques comunitàries o individualistes. Tot dependrà del model social que hi hagi al darrera. L'escola concebuda com a eina de transformació social pren consciència de la societat en què vivim —caracteritzada per la cultura individualista, la cultura patriarcal de la lluita, l'autoritarisme i el masclisme, la mercantilització de la vida, el col·lapse ambiental i l'analfabetisme crític— i actua de manera deliberada i activa per transformar i subvertir aquesta realitat social injusta i destructiva. L'escola concebuda com a eina de transformació social no és neutra —ja que la neutralitat en realitat implica decantar-se en favor del sistema—, sinó que és un laboratori de revolució social, un espai experimental i de llibertat on posar en acció totes aquelles pràctiques que qüestionin i subverteixin la societat actual.
- **L'escola pública com a espai d'emancipació crítica individual i col·lectiva:** addicionalment a les pràctiques i l'acció transformadores, l'escola ha d'apuntar directament al pensament crític, s'ha d'autoreconèixer com a motor d'emancipació crítica fent central l'objectiu de treballar la presa de consciència dels nostres marcs de pensament i vida, i la crítica individual i col·lectiva. Un pensament crític que ha d'entrar en acció a nivell individual, perquè els nostres infants siguin capaços d'exercitar una llibertat de pensament valenta, sòlida i flexible, i aprenguin a dissentir lliurement en el si de qualsevol forma col·lectiva. I un pensament crític que ha d'entrar en acció a nivell col·lectiu, perquè els nostres infants siguin capaços de nodrir-se, organitzar-se i actuar col·lectivament.
- **L'escola pública com a moviment social:** pensem en una escola pública que recuperi l'esperit de comunitat de la dècada de 1980, on els principals agents de l'escola i l'educació públiques —les mestres, les professores, l'alumnat i les famílies— prenguin consciència novament de la seva funció política. Només així es podrà anar més enllà de les accions puntuals d'unes quantes persones, claustrats o col·lectius per reconvertir l'educació pública en un autèntic moviment i agent socialment transformador i emancipador.

Per què els feminismes i no una altre moviment social?

- **Els feminismes, la clau de volta d'un nou model educatiu:** creiem en els feminismes perquè aquestes corrents —que tenen l'humilitat d'autodenominar-se en plural— porten dècades fent un exercici inaturable de qüestionament, emancipació i transformació del sistema en tots els àmbits que ens puguem imaginar. No només el de la històrica i imperdonable opressió i discriminació social que hem viscut la meitat de la humanitat, sinó també en l'àmbit de les identitats personals i col·lectives, en l'àmbit de l'economia, en l'àmbit del cos, en l'àmbit de la política i, com no, en l'àmbit del discurs i el pensament crític. De la mateixa manera que en el seu dia van ser

moviments com el socialisme o l'anarquisme i corrents com el laïcisme o el racionalisme els que van ajudar a sacsejar els plantejaments educatius, avui en dia obrir de bat a bat la porta als feminismes pot ser un exercici tremendament il·luminador per una transformació educativa global i emancipadora adaptada a la nostra realitat actual.

- **El marc de la vida:** els feminismes han furgat sota els marcs econòmics dels mercats, els propietaris i els treballadors, i sota els marcs i els constructes jurídics de les lleis, els drets i els deures per assenyalar directament la vida. El feminismes situen la reproducció i la cura davant la producció i el consum, la construcció i la vida davant la destrucció i la guerra, la cooperació i l'ajuda davant la lluita i la competència, l'empatia i el sentit comú del nostre jo social davant la hiperlegalitat absurda i patriarcal. Aquesta és potser la seva gran aportació, la centralitat de la vida, una aportació que apunta als arrels de tot.
- **Una resposta necessària però contingent:** els feminismes no són (ni pretenen ser-ho) una solució absoluta a la nostra crisi civilitzatòria actual, però sí que aporten un canvi de paradigma que pot ser radicalment il·luminador i pot obrir noves i infinites finestres de transformació. Els feminismes, alhora, no tenen ni pretenen tenir l'exclusivitat de les seves mirades i aportacions. La cooperació, l'actitud crítica, la no-violència, la pau, l'ajuda mútua, la democràcia real... entronquen altres moviments polítics, socials i culturals. En el context educatiu, l'educació emocional, la pedagogia crítica, l'educació integral, el treball cooperatiu, l'autoavaluació... són aportacions realitzades des de múltiples enfocaments no sempre vinculats a la coeducació i als feminismes. Però ara precisament és la mirada conjunta dels feminismes —aquella que posa la vida al centre— i la seva **aliança imprescindible amb altres moviments com l'antirracisme, el decolonialisme o l'ecologisme**, la que ens pot proporcionar un nou marc global des del qual abordar el nostre malestar social actual i des del qual revisitar, lligar i donar coherència a aquesta constel·lació de corrents socials i pràctiques educatives. Aquesta és la força dels feminismes aquí i ara.

De la coeducació a les escoles feministes

- **Els feminismes i l'educació:** els paràmetres dels feminismes i els de l'educació sovint han confluït i això no és casualitat. L'educació escolar està en mans d'una professió feminitzada, una professió que té l'increïble privilegi d'estar arrelada a la pràctica situada, una professió que té per objecte el desenvolupament intel·lectual de les persones però que sap molt bé que també acompanya en el seu desenvolupament emocional i social. La cultura femenina, pràctica situada o desenvolupament integral són paràmetres que connecten indefectiblement amb els feminismes. Això s'ha vist reflectit en moltes pràctiques educatives, incloses evidentment les explícitament etiquetades com a coeducació. Però encara que potser tan sols sigui una qüestió de terminologia, **els feminismes van més enllà de la coeducació**. La proposta d'una educació feminista és un model i un programa polític de crítica i lluita contra el sistema patriarcal i capitalista i, alhora, un model i un programa polític de construcció d'una nova realitat social que aposti per la vida. És en aquest sentit que entenem que va més enllà de la coeducació i d'altres models educatius: 1) fa explícita la seva consciència i intencionalitat política radical, 2) proposa un model i un programa educatiu global per a tothom (no només per a les dones, sinó per a tota la societat) i per a tot (parteix de les qüestions de gènere per arribar a les socials, les econòmiques i les intel·lectuals) i 3) pretén transformar radicalment la realitat qüestionant i subvertint activament el sistema. Els feminismes són actualment l'únic moviment social capaç de plantar cara al capitalisme i les

seves nefastes conseqüències. I són una proposta crítica però també constructiva que reivindica, simplement, tornar a posar la vida al centre.

Estem immerses en una profunda crisi civilitzatòria. El programa neoliberal ha arribat també a l'educació pública i és urgent donar una resposta capaç de combatre aquest embat. És per això que apostem per un programa d'educació pública radicalment feminista. Perquè creiem que actualment l'únic moviment capaç de plantar cara al sistema és el dels feminismes. **La transformació, dins i fora de l'escola, serà feminista o no serà.**

Abril de 2019

*Les escoles feministes és un projecte en construcció que té com a punt de partida la III Jornada per l'Educació Pública a Gràcia. Escoles feministes? que l'Assemblea Groga de Gràcia va celebrar el 26 de maig de 2018. En aquesta jornada es va presentar el document-manifest **La transformació educativa serà feminista o no serà. Per un programa d'educació pública radicalment feminista** (<https://assembleagrogadegracia.files.wordpress.com/2018/06/programa-educacio-publica-feminista.pdf>) en el qual està fonamentat aquest document de coordenades fundacionals de les escoles feministes.*